

mihī videtur illa; quam secuti sumus, hujus quæstionis solutio præferenda, quia centenarius quidem senex, sed temporis nostri, de nulla potest fœmina gignere, non tunc, quando adhuc tandiu vivebant, ut centum anni nondum facerent hominem decrepitæ senectutis.

CAPUT XXIX.

De tribus viris vel Angelis, in quibus ad quercum Mambrae apparuisse Abrahamæ Dominus indicatur.

ITEM Deus apparuit Abrahamæ ad quercum Mambrae in tribus viris, quos dubitandum non est Angelos fuisse¹: quamvis quidam existiment unum in eis fuisse Dominum Christum, asserentes eum etiam ante indumentum carnis fuisse visibilem. Est quidem divinæ potestatis, et invisibilis, incorporalis, incommutabilisque naturæ, sine ulla sui mutatione etiam mortalibus aspectibus apparere, non per id quod est, sed per aliquid quod sibi subditum est. Quid autem illi subditum non est? Verumtamen si propterea confirmant horum trium aliquem fuisse Christum, quia cum tres vidisset, ad Dominum singulariter est locutus; sic enim scriptum est: « Et ecce tres viri stabant super eum, et videns procucurrit obviam illis ab ostio tabernaculi sui, et adoravit super terram, et dixit: Domine, si inveni gratiam ante te², etc. » cur non etiam illud advertunt, duos ex eis venisse, ut Sodomitæ delerentur, cum adhuc Abraham ad unum loqueretur, Dominum appellans, et intercedens ne simul justum cum impio in Sodomis perderet? Illos autem duos sic suscepit Lot, ut

¹ Gen. xviii, 1, 2. — ² Ibid. 2, 3.

etiam ipse in colloquio cum illis suo singulariter Dominum appellaret. Nam cum eis pluraliter dixisset: « Ecce Domini » declinate in domum pueri vestri¹, » et cætera quæ ibi dicuntur; postea tamen ita legitur: « Et tenuerunt Angeli » manum ejus, et manum uxoris ejus et manus duarum filiarum ejus, in eo quod parceret Dominus ipsi. Et factum est, » mox ut eduxerunt illum foras, et dixerunt: Salvam fac » animam tuam, ne respexeris retro, nec steteris in tota regione: in monte salvum te fac, ne quando comprehendaris. Dixit autem Lot ad illos: Oro, Domine, quia » invenit puer tuus misericordiam ante te², » et quæ sequuntur. Deinde post hæc verba singulariter illi respondit et Dominus, cum in duobus Angelis esset, dicens: « Ecce » miratus sum faciem tuam, » et cætera. Unde multo est credibilius, quod et Abraham in tribus et Lot in duobus viris Dominum agnoscebant, cui per singularem numerum loquebantur, etiam cum eos homines esse arbitrarentur: neque enim aliam ob causam sic eos susceperunt, ut tanquam mortalibus et humana refectioe indigentibus ministrarent: sed erat profecto aliquid, quo ita excelebant, licet tanquam homines ut in eis esse Dominum, sicut esse assolet in Prophetis, hi qui hospitalitatem illis exhibebant, dubitare non possent: atque ideo et ipsos aliquando pluraliter, et in eis Dominum aliquando singulariter appellabant. Angelos autem fuisse Scriptura testatur, non solum in hoc Genesis libro, ubi hæc gesta narrantur, verum etiam in Epistola ad Hebræos, ubi cum hospitalitas laudaretur, « Per hanc, inquit, etiam quidam nescientes hospitio receperunt Angelos³. » Per illos igitur tres viros, cum rursus filius Isaac de Sarra promitteretur Abrahamæ, divinum datum est etiam tale responsum, ut diceretur: « Abraham » erit in gentem magnam et multam, et benedicentur in

¹ Gen. xix, 2. — ² Ibid. 16-19. — ³ Hebr. xiii, 2.

» eo omnes gentes terræ¹. » Et hic duo illa brevissime plenissimeque promissa sunt, gens Israël secundum carnem, et omnes gentes secundum fidem.

CAPUT XXX.

De Lot a Sodomis liberato, atque eisdem coelesti igne consumptis; et de Abimelech, cujus concupiscentia castitati Sarræ nocere non potuit.

Post hanc promissionem liberato de Sodomis Lot, et veniente igneo imbri de cælo, tota illa regio impiæ civitatis in cinerem versa est², ubi supra in masculos in tantam consuetudinem convaluerant, quantam leges solent aliorum factorum præbere licentiam. Verum et hoc eorum supplicium specimen futuri iudicii divini fuit. Nam quo pertinet quod prohibiti sunt, qui liberabantur ab Angelis retro respicere, nisi quia non est animo redeundum ad veterem vitam, qua per gratiam regeneratus exiit, si ultimum evadere iudicium cogitamus? Denique uxor Lot, ubi respexit, remansit; et in salem conversa hominibus fidelibus quoddam præstitit condimentum, quo sapiant aliquid, unde illud caveatur exemplum. Inde rursus Abraham fecit in Geraris apud regem civitatis illius Abimelech, quod in Ægypto de conjuge fecerat, eique intacta similiter reddita est. Ubi sane Abraham objurganti regi cur tacuisset uxorem, sororemque dixisset, aperiens quid timuerit, etiam hoc addidit: « Etenim vere soror » mea est de patre, sed non de matre³: » quia de patre suo soror erat Abrahæ, de quo propinqua ejus erat. Tantæ

¹ Gen. xviii, 18. — ² Id. xix, 24-25. — ³ Id. xx, 12.

autem pulchritudinis fuit, ut etiam in illa ætate posset adamari.

CAPUT XXXI.

De Isaac secundum promissionem nato, cui nomen ex risu utriusque parentis est inditum.

Post hæc natus est Abrahæ, secundum promissionem Dei, de Sarra filius, eumque nominavit Isaac, quod interpretatur risus. Riserat enim et pater, quando ei promissus est, admirans in gaudio: riserat et mater, quando per illos tres viros iterum promissus est, dubitans in gaudio; quamvis exprobrante Angelo quod risus ille¹, etiam si gaudii fuit, tamen plenæ fidei non fuit. Post ab eodem Angelo in fide etiam confirmata est. Ex hoc ergo puer nomen accepit. Nam quod risus ille non ad irridendum opprobrium, sed ad celebrandum gaudium pertinebat, nato Isaac, et eo nomine vocato, Sarra monstravit; ait quippe: « Risum mihi fecit Dominus, » quicumque enim audierit, congaudebit mihi². » Sed post aliquantulum tempus ancilla de domo ejicitur cum filio suo, et duo illa secundum Apostolum Testamenta significantur, Vetus et Novum³: ubi Sarra illa superne Jerusalem, hoc est, Civitatis Dei, figuram gerit.

¹ Gen. xviii, 13. — ² Ibid. xxi, 6. — ³ Gal. iv, 24.

CAPUT XXXII.

De obedientia et fide Abrahamæ, qua per oblationem immolandi filii probatus est, et de morte Sarre.

I. INTER hæc, quæ omnia commemorare nimis longum est, tentatur Abraham de immolando dilectissimo filio ipso Isaac¹, ut pia ejus obedientia probaretur, sæculis in notitiam proferenda, non Deo. Neque enim omnis est culpanda tentatio; quia et gratulanda est, qua fit probatio. Et plerumque aliter animus humanus sibi ipsi innotescere non potest, nisi vires suas sibi, non verbo, sed experimento, tentatione quodam modo interrogante, respondeat: ubi si Dei munus agnoverit, tunc pius est, tunc solidatur firmitate gratiæ, non inflatur inanitate jactantiæ. Nunquam sane crederet Abraham, quod victimis Deus delectaretur humanis: quamvis, divino intonante præcepto, obediendum sit, non disputandum. Verumtamen Abraham confestim filium, cum fuisset immolatus, resurrecturum credidisse laudandus est. Dixerat namque illi Deus, cum de ancilla et filio ejus foras ejiendis voluntatem conjugis nollet implere: « In Isaac vocabitur » tibi semen². » Et certe ibi sequitur ac dicitur: « Filium autem ancillæ hujus in magnam gentem faciam » illum; quia semen tuum est³. » Quomodo ergo dictum est: « In Isaac vocabitur tibi semen, » cum et Ismaëlem Deus semen ejus vocaverit? Exponens autem Apostolus quid sit: « In Isaac vocabitur tibi semen: Id est,

¹ Gen. xxii, 1. — ² Id. xxi, 12. — ³ Ibid. 13.

» inquit, non qui filii carnis hi filii Dei, sed filii promissionis deputantur in semine¹. » Ac per hoc filii promissionis, ut sint semen Abrahamæ, in Isaac vocantur, hoc est, in Christum vocante gratia congregantur. Hanc ergo promissionem pater pius fideliter tenens, quia per hunc oportebat impleri, quem Deus jubebat occidi, non hæsitavit quod sibi reddi poterat immolatus, qui dari potuit non speratus. Sic intellectum est et in Epistola ad Hebræos, et sic expositum. « Fide, inquit, præcessit Abraham, in Isaac tentatus; et unicum obtulit, qui promissiones suscepit, ad quem dictum est: In Isaac vocabitur tibi semen, cogitans quia et ex mortuis excitare potest Deus². » Proinde addidit: « Pro hoc » etiam eum et in similitudinem adduxit. » Cujus similitudinem, nisi illius de quo dicit idem Apostolus: « Qui proprio Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum³? » Propterea et Isaac, sicut Dominus crucem suam, ita sibi ligna ad victimæ locum, quibus fuerat imponendus, ipse portavit. Postremo quia Isaac occidi non oportebat, posteaquam est pater ferire prohibitus, quis erat ille aries, quo immolato, impletum est significativo sanguine sacrificium? Nempe quando eum vidit Abraham, cornibus in frutice tenebatur. Quis ergo illo figurabatur, nisi Jesus, antequam immolaretur, spinis judaicis coronatus?⁴

II. Sed divina per Angelum verba potius audiamus. Ait quippe Scriptura: « Et extendit Abraham manum » suam sumere machæram, ut occideret filium suum. Et » vocavit illum Angelus Domini de cælo, et dixit: Abraham. Ille autem dixit: Ecce ego. Et dixit: Non injicias manum tuam super puerum, neque facias illi » quidquam: nunc enim scivi quia times Deum tu, et

¹ Rom. ix, 17, 8. — ² Hebr. xi, 17, 18. — ³ Rom. viii, 32.

» non pepercisti filio tuo dilecto propter me¹. Nunc
 » scivi, » dictum est, nunc sciri feci : neque enim hoc
 nondum sciebat Deus. Deinde ariete illo immolato pro
 Isaac filio suo, « Vocavit, ut legitur, Abraham nomen
 » loci illius : Dominus vidit : ut dicant hodie : In monte
 » Dominus apparuit². » Sicut dictum est : « Nunc scivi, »
 pro eo quod est, nunc sciri feci : ita hic « Dominus vi-
 » dit, » pro eo quod est, Dominus apparuit, hoc est, videri
 se fecit. « Et vocavit Angelus Domini Abraham secundo de
 » coelo, dicens : Per memetipsum juravi, dicit Dominus
 » propter quod fecisti verbum hoc, et non pepercisti filio
 » tuo dilecto propter me, nisi benedicens benedicam te,
 » et multiplicans, multiplicabo semen tuum, sicut stellas
 » coeli, et tanquam arenam, quæ est juxta labium maris.
 » Et hæreditate possidebit semen tuum civitates adver-
 » sariorum ; et BENEDICENTUR in nomine tuo omnes gentes
 » terræ ; quia obaudisti vocem meam³. » Hoc modo est
 illa de vocatione gentium in semine Abrahæ, post holo-
 caustum, quo significatus est Christus, etiam juratione
 Dei firmata promissio. Sæpe enim promiserat, sed nun-
 quam juraverat. Quid autem est Dei veracisque juratio,
 nisi promissi confirmatio, et infidelium quædam incre-
 patio?

II. Post hæc Sarra mortua est, centesimo et vicesimo-
 septimo anno vitæ suæ⁴, centesimo autem et tricesimo-
 septimo viri sui. Decem quippe annis eam præcedebat
 ætate : sicut ipse, quando sibi ex illa promissus est filius,
 ait : « Si mihi annorum centum nascetur filius, et si
 » Sarra annorum nonaginta pariet⁵? » Tunc emit agrum
 Abraham, in quo sepelivit uxorem. Tunc ergo, secun-
 dum narrationem Stephani⁶, in terra illa est collocatus,

¹ Gen. xxii, 16-17. — ² Id. 14. — ³ Ibid. 15-18. — ⁴ Id. xxiii, 1, 2. —
⁵ Id. xvii, 17. — ⁶ Act. vii, 4.

quoniam cœpit ibi esse possessor ; post mortem scilicet
 patris sui, qui colligitur ante biennium fuisse defunctus.

CAPUT XXXIII.

*De Rebecca nepte Nachor, quam Isaac accepit
 uxorem.*

DEINDE Rebeccam neptem Nachor patris sui¹, cum an-
 norum quadraginta esset Isaac, duxit uxorem, centesimo
 scilicet et quadragesimo anno vitæ patris sui, triennio
 post mortem matris suæ. Ut autem illam duceret, quando
 ab ejus patre in Mesopotamiam servus missus est, quid
 aliud demonstratum est, cum eidem servo dixit Abraham :
 « Pone manum tuam sub femore meo, et abjurabo te
 » per Dominum Deum coeli et Dominum terræ, ut non
 » sumas filio meo Isaac uxorem de filiabus Chananæorum², »
 nisi Dominum Deum coeli et Dominum terræ in carne,
 quæ ex illo femore trahebatur, fuisse venturum? Numquid
 hæc parva sunt præenuntiata indicia veritatis, quam com-
 pleri videmus in Christo?

CAPUT XXXIV.

*Quid intelligendum sit in eo quod Abraham post
 mortem Sarre accepit uxorem Cethuram.*

QUI autem sibi vult, quod Abraham post mortem
 Sarre Cethuram duxit uxorem³? Ubi absit ut incontinen-

¹ Gen. xxiv, 67. — ² Id. 2-3. — ³ Id. xxv, 1.

tiam suspicemur, praesertim in illa jam aetate, et in illa fidei sanctitate. An adhuc procreandi filii quaerebantur, cum jam Deo promittente tanta multiplicatio filiorum ex Isaac per stellas caeli et arenam terrae fide probatissima teneretur? Sed profecto si Agar et Ismaël, doctore Apostolo, significaverunt carnales Veteris Testamenti, cur non etiam Cethura et filii ejus significant carnales, qui se ad Testamentum Novum existimant pertinere? Ambae quippe et uxores Abrahæ, et concubinae sunt appellatae: Sarra vero nunquam dicta est concubina. Nam et quando data est Agar Abrahæ, ita scriptum est: « Et apprehendit Sarra » uxor Abram Agar Ægyptiam ancillam suam, post decem annos quam habitaverat Abram in terra Chanaan, » et dedit eam Abram viro suo², ipsi uxorem. » De Cethura autem, quam post obitum Sarrae accepit, sic legitur: « Adjiciens autem Abraham sumpsit uxorem, cui nomen » Cethura³. » Ecce ambae dicuntur uxores: ambae porro » concubinae fuisse reperiuntur, postea dicente Scriptura: » Dedit autem Abraham omnem censum suum Isaac » filio suo, et filiis concubinarum suarum dedit Abraham » dationes, et dimisit eos ab Isaac filio suo adhuc se » vivo, ad Orientem, in terram Orientis⁴. » Habent ergo nonnulla munera filii concubinarum, sed non perveniunt ad regnum promissum, nec haeretici, nec Judæi carnales; quia praeter Isaac nullus est haeres: « Et non qui filii » carnis, hi filii Dei, sed filii promissionis deputantur in » semine⁵, » de quo dictum est: « In Isaac vocabitur tibi » semen⁶. » Neque enim video, cur etiam Cethura post uxoris mortem ducta, nisi propter hoc mysterium, dicta sit concubina. Sed quisquis hæc non vult in istis significationibus accipere, non calumniatur Abrahæ. Quid si enim

¹ Gal. iv, 24. — ² Gen. xvi, 3. — ³ Id. xxv, 1. — ⁴ Ibid. 5, 6. — ⁵ Rom. ix, 8. — ⁶ Gen. xxi, 12.

et hoc provisum est contra haereticos futuros secundarum adversarios nuptiarum (15), ut in ipso patre multarum gentium post obitum conjugis iterum conjugari demonstraretur non esse peccatum? Et mortuus est Abraham, cum esset annorum centum septuaginta (quinque.) Annum ergo septuaginta (quinque.) Isaac filium dereliquit, quem centenarius genuit.

CAPUT XXXV.

De geminis adhuc in utero Rebeckæ matris inclusis quid indicaverit divina responsio.

JAM ex hoc, quemadmodum per posteros Abrahæ Civitatis Dei procurrant tempora, videamus. A primo igitur anno vitæ Isaac, usque ad sexagesimum, quo ei nati sunt filii, illud memorabile est, quod cum illi Deum roganti ut pareret uxor ejus, quæ sterilis erat, concessisset Dominus quod petebat, atque haberet illa conceptum, gestiebant gemini adhuc in utero ejus inclusi. Qua molestia cum angeretur, Dominum interrogavit, accepitque responsum: « Duæ gentes in utero tuo sunt, et duo populi de ventre » tuo separabuntur, et populus populum superabit, et » major serviet minori². » Quod Paulus apostolus magnum vult intelligi gratiæ documentum; quia nondum illis natis, nec aliquid agentibus boni seu mali, sine ullis bonis meritis eligitur minor, majore reprobato: quando procul dubio, quantum attinet ad originale peccatum, ambo pares erant; quantum autem ad proprium, ullius eorum nullum erat. Sed nunc de hac re dicere aliquid latius, instituti

¹ Gen. xxv, 7. — ² Ibid. 23. et Rom. ix, 13.

Operis ratio non sinit, unde et in aliis jam multa diximus. Quod autem dictum est: « Major serviet minori, » nemo fere nostrum aliter intellexit, quam majorem populum Judæorum minori populo christiano servituum. Et revera quamvis in gente Idumæorum, quæ nata est de majore, cui duo nomina erant, (nam et Esau vocabatur et Edom, unde Idumæi,) hoc videri possit impletum; quia postea superanda fuerat a populo, qui ortus est ex minore, id est, isaëlitico, eique fuerat futura subjecta: tamen in aliquid majas intentam fuisse istam prophetiam, qua dictum est: » Populus populum superabit, et major serviet » minori, » convenientius creditur. Et quid est hoc, nisi quod in Judæis et Christianis evidenter impletur?

CAPUT XXXVI.

De oraculo et benedictione, quam Isaac non aliter quam pater ipsius, merito ejusdem dilectus, accepit.

ACCEPIT etiam Isaac oraculum tale, quale aliquoties pater ejus acceperat. De quo oraculo sic scriptum est: « Facta est autem fames super terram, præter famem, quæ » prius facta est in tempore Abraham. Abiit autem Isaac ad » Abimelech regem Philistinorum in Gerara. Apparuit autem illi Dominus, et dixit: Noli descendere in Ægyptum: » habita autem in terra quam tibi dixero, et incole in » terra hac; et ero tecum, et benedicam te. Tibi enim et » semini tuo dabo omnem terram hanc: et statuam jura- » mentum meum, quod juravi Abraham patri tuo; et multiplicabo semen tuum tanquam stellas cœli, et dabo

» semini tuo omnem terram hanc, et BENEDICENTUR in semine tuo omnes gentes terræ, pro eo quod obaudivit » Abraham pater tuus vocem meam, et custodivit præcepta » mea, et mandata mea, et justificationes meas, et legitima » mea¹. » Iste Patriarcha nec uxorem habuit aliam, nec aliquam concubinam, sed posteritate duorum geminorum ex uno concubitu procreatorum contentus fuit. Timuit sane etiam ipse periculum de pulchritudine conjugis, cum habitaret inter alienos, fecitque quod pater, ut eam sororem diceret, taceret uxorem: erat enim ei propinqua paterno et materno sanguine: sed etiam ipsa ab alienigenis, cognito quod uxor ejus esset, mansit intacta. Nec ideo tamen istum patri ejus præferre debemus, quia iste nullam sceminam præter unam conjugem noverat. Erant enim procul dubio paternæ fidei et obedientiæ merita potiora, in tantum ut propter illum dicat Deus, huic se facere bona quæ facit: « BENEDICENTUR, inquit, in semine » tuo omnes gentes terræ, pro eo quod obaudivit Abraham » pater tuus vocem meam, et custodivit præcepta mea, » et mandata mea, et justificationes meas, et legitima mea. » Et alio rursus oraculo: » Ego sum, inquit, Deus Abraham » patris tui: noli timere; tecum enim sum, et benedixi te, » et multiplicabo semen tuum propter Abraham patrem » tuum². Ut intelligamus quam caste Abraham fecerit, quod hominibus impudicis et nequitiae suæ de Scripturis sanctis patrocinia requirentibus videtur fecisse libidine. Deinde ut etiam hoc noverimus, non ex bonis singulis inter se homines comparare, sed in unoquoque consideremus universa. Fieri enim potest, ut habeat aliquid in vita et moribus quispiam quo superat alium, idque sit longe præstabilius, quam est illud unde ab alio superatur. Ac per hoc sano veroque judicio, cum continentia conjugio præ-

¹ Gen. xxvi, 1-5. — ² Ibid. 24.

feratur, melior est tamen homo fidelis conjugatus, quam continens infidelis. Sed infidelis homo, non solum minus laudandus, verumetiam maxime detestandus est. Constituamus ambos bonos; etiam sic profecto melior est conjugatus fidelissimus et obedientissimus Deo, quam continens minoris fidei minorisque obedientiae: si vero paria sint caetera, continentem conjugato praefere quis ambigat?

~~~~~

~~~~~
 CAPUT XXXVII.
De his quae in Esaü et Jacob mystice praefigurabantur.

Duo igitur Isaac filii Esaü et Jacob pariter crescunt. Primatus majoris transfunditur in minorem ex pacto et placito inter illos, eo quod lenticulam, quem cibum minor paraverat, major immoderatus concupivit, eoque pretio primogenita sua fratri juratione interposita vendidit¹. Ubi discimus in vescendo non cibi genere, sed aviditate immoderata quemque culpandum. Senescit Isaac, ejusque oculis per senectam visus aufertur. Vult benedicere filium majorem, et pro illo nesciens benedicit minorem, pro fratre majore, qui erat pilosus, se paternis manibus supponentem, haedinis sibi pelliculis coaptatis velut aliena peccata portantem. Iste dolus Jacob, ne putaretur fraudulentus dolus, et non in eo magnae rei mysterium quaeretur, superius praedixit Scriptura: «Erat Esaü homo » sciens venari, agrestis: Jacob autem homo simplex, habitans domum². » Hoc nostri quidam interpretati sunt,

¹ Gen. xxv, 31. — ² Id. 27.

«Sine dolo.» Sive autem «Sine dolo,» sive «Simplex,» sive potius «Sine fictione» dicatur, quod est graece *ἀπίκτος* quis est in ista percipienda benedictione dolus hominis sine dolo? Quis est dolus simplicis, quae fictio non mentientis, nisi profundum mysterium veritatis? Ipsa autem benedictio qualis est? «Ecce, inquit, odor filii mei tanquam odor agri pleni, quem benedixit Dominus. Et det tibi Deus de rore caeli, et de ubertate terrae, et multitudinem frumenti et vini: et serviant tibi gentes, et adorent te principes, et fias dominus fratris tui et adorbunt te filii patris tui. Qui maledixerit te, maledictus; et qui benedixerit te, benedictus¹.» Benedictio igitur Jacob, praedicatio Christi est in omnibus gentibus. Hoc fit, hoc agitur; lex et prophetia est Isaac: etiam per os Judaeorum Christus ab illa benedicitur, velut a nesciente, quia ipsa nescitur. Odore nominis Christi, sicut ager, mundus impletur: ejus est benedictio de rore caeli, hoc est, de verborum pluvia divinatorum; et de ubertate terrae, hoc est, de congregatione populorum: ejus est multitudo frumenti et vini, hoc est, multitudo quam colligit frumentum et vinum in sacramento corporis et sanguinis ejus. Ei serviunt gentes, ipsum adorant principes. Ipse est dominus fratris sui, quia populus ejus dominatur Judaeis. Ipsum adorant filii patris ejus, hoc est, filii Abrahæ secundum fidem: quia et ipse filius est Abrahæ secundum carnem. Ipsum qui maledixerit, maledictus, et qui benedixerit, benedictus est. Christus, inquam, noster etiam ex ore Judaeorum, quamvis errantium, sed tamen Legem Prophetasque cantantium benedicitur, id est, veraciter dicitur; et alius benedici putatur, qui ab eis errantibus expectatur. Ecce benedictionem promissam repente majore, expavescit Isaac, et alium pro alio se benedixisse

¹ Gen. xxvii, 27-29.

cognoscens miratur, et quisnam ille sit, percunctatur; nec tamen se deceptum esse conqueritur; imo confestim revelato sibi intus in corde magno sacramento devitat indignationem, confirmat benedictionem. « Quis ergo, inquit, » venatus est mihi venationem, et intulit mihi, et mandu- » cavi ab omnibus, antequam tu venires, et benedixi » eum, et sit benedictus¹? » Quis non hic maledictionem potius expectaret irati, si hæc non superna inspiratione, sed terreno more gererentur? O res gestas, sed prophetice gestas; in terra, sed cœlitus; per homines, sed divinitus! Si excutiantur singula tantis fœcunda mysteriis, multa sunt implenda volumina: sed huic Operi modus moderate imponendus nos in alia festinare compellit.

CAPUT XXXVIII.

De misso Jacob in Mesopotamiam ad accipiendam uxorem, et de visione quam in itinere somniavit, et de quatuor ipsius fœminis, cum unam petisset uxorem.

I. MITTITUR Jacob a parentibus in Mesopotamiam, ut ibi ducat uxorem. Patris mittentis hæc verba sunt: « Non accipies uxorem ex filiabus Chananæorum: surgens fuge in Mesopotamiam in domum Bathuel, patris matris tuæ, et sume tibi inde uxorem de filiabus Laban, fratris matris tuæ. Deus autem meus benedicat te, et augeat te, et multiplicet te: et eris in congregationes gentium: et det tibi benedictionem Abraham patris tui, tibi et semini tuo post te, ut hæres fias terræ incolatus tui, quam dedit Deus Abraham². » Hic jam intelligimus segregatum

¹ Gen. xxvii, 33. — ² Id. xxviii, 1-4.

semen Jacob ab alio semine Isaac, quod factum est per Esau. Quando enim dictum est: « In Isaac vocabitur tibi » semen¹, » pertinens utique semen ad Civitatem Dei; separatum est inde aliud semen Abraham, quod erat in ancillæ filio, et quod futurum erat in filiis Cethuræ. Sed adhuc erat ambiguum de duobus geminis filiis Isaac, an ad utrumque, an ad unum eorum illa benedictio pertineret; et si ad unum, quisnam esset illorum? Quod nunc declaratum est, cum prophetice a patre benedicitur Jacob, et dicitur ei: « Et eris in congregationes gentium, » et det tibi benedictionem Abraham patris tui. »

II. Pergens itaque in Mesopotamiam Jacob, in somnis accepit oraculum, de quo sic scriptum est: « Et exiit Jacob a puteo jurationis, et profectus est in Charram, et devenit in locum, et dormivit ibi: occiderat enim sol: » et sumpsit ex lapidibus loci, et posuit ad caput suum, et dormivit in loco illo, et somniavit. Et ecce scala stabilita super terram, cujus caput pertingebat ad cœlum; » et Angeli Dei ascendebant et descendebant per illam; et Dominus incumbebat super illam; et dixit: Ego sum Deus Abraham patris tui, et Deus Isaac, noli timere: » terram, in qua tu dormis super eam, tibi dabo illam, et semini tuo: et erit semen tuum sicut arena terræ; et dilatabitur super mare, et in Africum, et in Aquilonem, et ad Orientem: et BENEDICENTUR IN TE omnes tribus terræ, et in semine tuo. Et ecce ego sum tecum, custodiens te in omni via quacumque ibis, et reducam te in terram hanc: quia non te derelinquam, donec faciam omnia, quæ tecum locutus sum. Et surrexit Jacob de somno suo, et dixit: Quia Dominus est in loco hoc, ego autem nesciebam. Et timuit, et dixit: Quam terribilis est locus hic! non est hoc nisi domus Dei, et hæc porta

¹ Gen. xxi, 12.